

Ivana Skuhala Karasman – Luka Boršić, *Dr. Elza Kučera*, Institut za filozofiju, Zagreb 2022., 228 str.

Znanstvenici Instituta za filozofiju Ivana Skuhala Karasman i Luka Boršić u sklopu projekta "Hrvatske filozofkinje u europskom kontekstu" izdali su 2022. godine monografiju o dr. Elzi Kučeri, prvoj hrvatskoj doktorici filozofije, prvoj hrvatskoj eksperimentalnoj psihologinji i prvoj hrvatskoj profesionalnoj knjižničarki. Knjiga je nastala kao rezultat istraživanja Kučerine osobne ostavštine koja je sačuvana u Zbirci rukopisa i starih knjiga u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, ustanovi u kojoj je ona sama provela čitav svoj radni vijek. Obilna korespondencija koju je Elza Kučera vodila s nizom istaknutih javnih osoba svojeg vremena, niz osobnih dokumenata, fotografija, službenih dopisa, čine obilnu građu koja je poslužila autorima kao temelj ove knjige, uz objavljenu relevantnu literaturu o njoj koju autori navode na kraju knjige. Knjiga je strukturirana prema područjima Kučerina djelovanja. Nakon uvodnog dijela knjige, prikazan je život Elze Kučere (9–70), obiteljsko porijeklo, školovanje (osnovno i srednjoškolsko obrazovanje te studiji u Beču, Zagrebu i Zürichu), život između 1909. i 1944. s prilogom o emancipaciji žena, doba umirovljenja, njezina korespondencija s Camillom Lucernom, Emom Boić, sestrama Broch, Ulrich Hans Bosshardt, Ignjatom Bokurom, Franziskom Baumgarten-Tramèer, obitelji Katičić i obitelji Šenoa, te naposljetku njezini zadnji dani.

U drugom dijelu knjige naslovljenom *Prva hrvatska knjižničarka* (71–86) autori su analizirali njezino djelovanje u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu u kojoj je bila zaposlena od 1912., kada postaje prvom državnim službenicom u Hrvatskoj, a ujedno i prvom knjižničarkom. Od 1920. do 1942. bila je zamjenica ravnatelja Knjižnice u kojoj je dočekala mirovinu 1944. godine. Autori analiziraju njezine tekstove o ženama u knjižničarstvu iz 1911. i 1912. godine te njezina pisma s drugim hrvatskim knjižničarima (Ivanom Kostrenčićem, Franjo Fancevom i Šimom Jurićem).

U narednom poglavlju knjige prikazuje se Elza Kučera kao filozofkinja (87–124), počevši od akademskog obrazovanja, odnosno njezina studija filozofije u Beču, Zagrebu i Zürichu, gdje je postigla doktorat filozofije 1909. te time postala prva Hrvatica rođena u Hrvatskoj s doktoratom iz te struke. Prikazan je njezin akademski put i utjecaji pojedinih profesora na njezin profesionalni razvoj. Uz to, autori su analizirali i neke Kučerine neobjavljene filozofske spise, pokušaj organiziranja sveslavenskog filozofskog kongresa na kojemu je ona bila predstavnica Hrvatske te filozofske kolokvije koje je Kučera organizirala u Zagrebu po uzoru na one kojima je sama nazočila prilikom boravka u Bonnu (od 1924. do 1930. organizirala je šezdeset i sedam takvih kolokvija). Vrhunac kolokvija bio je izlaženje časopisa *Revije za filozofiju i psihologiju* 1927. godine, čiji je glavni urednik bio Albert Bazala a Elza Kučera, zajedno sa Zdenkom Vernićem i Ramirom Bujasom bila je jedna od suurednica. I za ovo polje Kučerina djelovanja ostala je sačuvana korespondencija, doduše s nešto manjim brojem filozofskih tema, iako se dopisivala s većinom filozofa i filozofkinja iz južnoslavenskih zemalja. U knjizi se izdvaja njezina prepiska s Ludwikom Dobrzyńskom-Rybickom, Vladimirom Dvornikovićem, Ksenijom Atanasijević, Almom Sodnik i Pavlom Vukom Pavlovićem.

Poglavlje *Prva hrvatska eksperimentalna psihologinja* (125–158) prikazuje djelovanje Elze Kučere na polju psihologije, o čemu se do sada vrlo malo pisalo i tek rubno analiziralo. Njezino školovanje u Zürichu na studiju specijalne filozofije zapravo ju je pripremalo za bavljenje eksperimentalnom psihologijom u smislu u kojemu je to zamislio Wilhelm Wundt, osnivač moderne psihologije a čiji je rad Kučera dobro poznavala. Prva psihologijska istraživanja za-

počela je u svojem malom laboratoriju, no zbog početka Prvoga svjetskog rata morala ga je zatvoriti. Nastavila je sa svojim psihologijskim istraživanjima, provodeći najsuvremenije testove, o čemu je objavljivala radove u različitim časopisima. Ukupno je objavila sedamnaest znanstvenih tekstova iz područja psihologije. Uz svakodnevni posao u Nacionalnoj knjižnici, Elza Kučera nalazila je vremena i sredstava za usavršavanje u psihologiji, te je tako boravila na institutima i sveučilištima u Bonnu, Berlinu i Poznanju, a na Katedri za eksperimentalnu psihologiju Sveučilišta u Zagrebu predavala je i izvodila vježbe od 1933. do 1936. Autori u posebnom potpoglavlju ističu vezu, odnosno utjecaj spomenutog Wilhelma Wundta na Kučerina dostignuća u eksperimentalnoj psihologiji. Ovo je osobito vidljivo u testovima za ispitivanje osobina pojedinih naroda koje je Kučera sastavila 1922. godine zajedno s dr. Matildom Kelchner i dr. Zofjom Konczyńskom, a koje su izvodile u Poznanju, Berlinu i na našim prostorima. Analizom niza znanstvenih radova objavljenih u eminentnim psihologijskim časopisima, knjižice *Die fragen der Gefühlspsychologie und ihre Erklärungsmöglichkeiten* i rukopisa sačuvanih u njezinoj ostavštini pod naslovom *Karakteristika htijenja i mišljenja u vidu eksperimentalnog istraživanja* iz 1952. godine i *Moja teorija čvostava i volje*, autori su nastojali ukazati na njezin doprinos eksperimentalnoj psihologiji.

Nakon završnih napomena, u knjizi slijede dodaci: Dodatak I. Kratak izbor iz proze i poezije Elze Kučere (163–170), Dodatak II. Izbor iz Kučerinih knjižničarskih zapisa (171–177), Dodatak III. Kučerin neobjavljeni tekst *Karakteristika mišljenja i htijenja u vidu eksperimentalnog istraživanja* (179–206), zatim Popis radova Elze Kučere (207–215), te Bibliografija radova o njoj (217–224). Na kraju knjige nalazi se Kazalo važnijih imena i pojmova.

Kao zaključak ove monografije o ovoj iznimnoj ženi, bogatog obrazovanja, i još širih interesa i područja djelovanja, autori će istaknuti kako se radilo o naizgled "običnoj" ženi koja nije bila rodna ni politička aktivistica, koja u onovremenom javnom životu po ničemu nije bila upadljiva, a s druge strane bila je posebna po čitavom nizu ključnih pobjeda na polju visokoškolskog obrazovanja za žene, kao i na polju knjižničarstva, psihologije i znanstvenog rada. Ovo monografsko djelo, pisano znanstvenim stilom ali jasnim i jednostavnim jezikom, zasigurno će pronaći čitateljsku publiku ne samo među filozofima, psiholozima, povjesničarima, već i u širim krugovima čitatelja koji će prepoznati važnost ove iznimne žene.

Tihana Luetić

Povijest templara na hrvatskim prostorima, ur. Marija Karbić i Damir Karbić, Hrvatski viteški red templara – O.S.M.T.H. Veliki priorat, Zagreb 2021., 219 str.

U izdanju Hrvatskog viteškog reda templara – O.S.M.T.H. Velikog priorata u Zagrebu 2021. izdana je knjiga pod naslovom *Povijest templara na hrvatskim prostorima* koju su uredili Marija Karbić i Damir Karbić. Izdanje je lektorirao Mirko Sardelić, a autor karata korištenih u ovom vrijednom izdanju je bio Tomislav Kaniški. Izdanje je obogaćeno velikim brojem fotografija. *Predgovor* (11–12) je napisao Vlado Lisac, prior templarske bratovštine u kojem nam je na pregledan način opisao djelovanje Hrvatskog viteškog reda templara – O.S.M.T.H. i njihovu djelatnost na području Republike Hrvatske s ciljem produbljanja spoznaja o ovom dijelu hrvatske povijesne baštine.